

Eilert foto

STRÖMSHOLM

FÖRR OCH NU

UNDER MEDVERKAN AV OLIKA FÖRFATTARE

AV

A. G. BÄCKSTRÖM

UTGIVARENS FÖRLAG

VEGETATIONSBILD VID "LAXDAMMEN"

V Ä X T- O C H D J U R L I V

avsättning och änet, och härigenom täcke. Under den h k, och större st avsattes sanden, sättningen ett variationen under ett forna om vars utrun eller diken ven i dessa varviga ns återgång. Måket var lugnast, och

avien, lättades det ing inträdde. Sent olmstrakten höjdes ögsta kullarna upp rna bort det lösa ch frilade här och gare avsättning av na. Alltjämt fortatt insjön Mälaren ides genom de på ut i sjöarna, och um, vilken än i dag

ll de åkerjord av ens

När man närmar sig Strömsholm, vare sig det sker från norr eller söder, väster eller öster, med tåg, båt eller bil, frapperas man nog litet var av huru naturen, ofta nästan i ett slag, blir rikare och visar sig så yppig och leende, den över huvud taget kan göra i Mälardalen. Man ser, hur fredat och vårdat allt är, och hur det allra vackraste den västmanländska naturen kan skänka, hägnas av traktens gamla förnämna kultur.

En närmare undersökning av växt- och djurvärlden jävar ej detta första intryck. I denna del av Västmanland är Strömsholm den nordligaste fyndorten för en mängd sydliga växtarter. Andra växter förekomma åtminstone ej norr härom i större antal, så bland träden eken, lönnen, linden, asken och almen, många av buskarna och en hel del örter och gräs. I allt torde inom Strömsholmstrakten kärlväxterna uppgå till minst 600 eller ett till halvtannat hundratal flera än inom ett område av ungefär samma storlek i mellersta Sverige. Blott rätt få av Mälardalens växter saknas.

Även djurvärlden är rik och räknar ej få sällsyntare arter.

För att lättare kunna lämna en översikt över vegetationen och det högre djurlivet — för insekter och andra småkryp finnes tyvärr i denna korta skildring ingen plats — inom Strömsholmstrakten, vill jag taga läsaren med på en tänkt rundtur genom området.

Låt oss föreställa oss, att vi en vacker morgon på försommaren komma gående mot Strömsholm med Utnäslöt som närmaste mål. Vi passera stugorna där, den s. k. Lötgatan, vilka beskuggas av uråldriga ekar. Snart äro vi inne i en delvis i rätt sen tid planterad ekskog. Till höger om landsvägen ligga en hel del små vattenpölar med synnerligen rik flora: missne, vattenblink ("vattenviol"), vattenklöver och kråklöver samt flera slags gräs och starr.

Till vänster åter ha vi den s. k. Österängen, en av ekdungar omgiven större äng med enstaka träd och buskar i, en s. k. löväng, där, såsom bekant, ridskolans hästtävlingar pläga gå av stapeln. De ovan nämnda ekdungarna äro synnerligen vackra och försedda med rik underskog och en ännu rikare örtflora. Då de dessutom äro typiska för Strömsholmstrakten, vilja vi något närmare beskriva deras utseende. Under de ståtliga ekarne, stundom bevuxna med den stora lunglaven, växa mest hasselbuskar men även try ("tvillingbär"), hägg, måbär och olvon. I dungarnas kanter förekomma: fågelbär, vildapel, vildpäron, brakved, getapel, en, hagtorn, berberis ("bararisbär") och hyll. De tvänne sistnämnda buskarna äro dock ursprungligen förvildade, berberisen på 1600- och hyllen på 1800-talet. (Hyllen omnämnas ej ens i Dr Iverus' "Beskrivning över Vestmanlands Fanero-

gamer och Thallogamer", oaktat den utkom så sent som 1877 och dess författare flera somrar bebodde det i närheten liggande Olfsta. Då hyllen är rätt allmän i trakten och stora grova buskar ej sällsynta, torde den knappt kunna ha förvildats mycket senare.) Även örtvegetationen är rik. De flesta örterna blomma om våren, innan ekarnas blad slagit ut, och då de sålunda ha fri tillgång till solljus. Då prunskar marken, än i blått av blåsippor, än i vitt av vitsippor, än i gult av smörblommor, svalört ("korskål") och vårlök, än i rött av vårarter ("tranärter") och nunneört. Nu på försommaren se vi i stället den ståtliga storramsens ("bockbladet"), den väluktande underviolens, löktraven, lundbräsmat, trolldruvan ("paddbäret"), tandroten, ormbäret ("trollbäret"), rödblåran, bergsloken ("pärlgräset") o. s. v. Senare på sommaren kommer den ståtliga hässleklockan, skogssallaten, harkålen ("tomtörten"), piggstarren med flera och en del gräs, t. ex. jättesvingel, hässlebrodd ("lukträs"), hundäxing och hundgröe. Dr Iverus nämner även härifrån: lungrot ("lungört"), nu försvunnen, lundstjärnblomman, d:o, och den ännu för kort tid sedan anträffade men nu kanske utrotade myskmadran.

Träda vi så in på själva Österängen, med dess enstaka ekar (flera ca 5 meter i omkrets) och buskgrupper, så finna vi här ett lika mångskiftande växtliv, om än av mycket vanligare arter: knölsmörblomma ("solviva"), klöver, kämpar, prästkrage, rödklint o. s. v.

På vår färd mot slottet gå vi vidare och över ett dike med strätta ("björnpipor"), igelknopp ("tre-eggjan"), vandelrot, topplösa, mossrot ("mjölkrot") m. m.

Nu äro vi inne i den egentliga parken. Mellan ridbanans av Karl XI planterade vildlindor och de antagligen vildväxande grupperna av lövträd (lön, alm, ek m. m.) förekomma soliga, ängsartade områden med småborre ("åkermöja"), rödklint, björnfloka ("björnram"), skogsvicker, kråkvicker ("musärter"), ängslök, gullris, nässelklocka, stinksyska ("nässla"), dosta ("bergmynta"), skvallerkål, gulvial ("gubbtänder") m. m. samt den förvildade krolliljan ("kejsarkronan"), en verklig prydnad för så många gamla svenska parker.

Här är ock djurlivet rikt. Bofinkarna drilla om våren i hundratal från de gamla topptorra lindarna, gröngyllingen flyger skrikande från stam till stam, nötväcken låter höra sin gälla vissling, och även under heta somrardagar upplivas lunden av trädgårdssångarens melodiska stämman. Om kvällarna skrika de talrika ugglorna, under det igelkottar, lekattor, råttor, möss och näbbmöss prassla i lövet under de gamla träden och fladdermössen flyga mellan träden, sökande efter insekter. Är turen riktigt god, kan man då träffa på en kringstrykande räv eller grävling.

Snart nå vi Kolbäcksån, som vild och forsande kringflyter det åldriga slottet, kantad av alar, pilar och videbuskar samt stora bestånd

av fackelros, videört ("gullspir") håller om vintern den egendon dykande som en riktig simfågel.

Komma vi så till planteringelåta bli att lägga märke till de som här blomma. Närheten till del nu och, det är det intressar förvildats: jordgubbe (flera s näva, "skogs"lök och fodervallkar, växande i väldiga samlingar, är fodervallörten en av St. lande växter. Iverus nämner i även: bocktörne, stormhatt ("fris, spikkklubba m. fl., men dess varför de väl blott varit tillfälligtisera sig.

Vi lämna nu slottet och gå största ek, som står strax ö. om 7 meter (!).

Så gå vi fram till Ladugård: vuxen av sjöfräken, blad- och näckrosor, grodnate, pilblad och grodpilört. Vipornas genoderna, och i vassen hålla ändertorn över i den alltid öppna l ej långt från Sofielund. Vid e Carl von Linné källan sålunda: Hon ligger på sielfva Siöbotne henne kan man nästan hissna, t diup. Alla växter uti henne sy Conferva, Hottonia. Omkring i Subularia i myckenhet. Sielfwerent och kalt, at man neppeli finna, hwilcket med en stor watnet på sidan. Ehuru härlig hårdtryckit, att jag intet skul dryck."

Till Linnés beskrivning kan nästan hela året.

Stundom kan man få se svagång, att en havsörn eller fisk de fuktiga ängarna mitt över vackra brudborsten växer, är c med morkullor, beckasiner, spo

n så sent som 1877 och dess
heten liggande Olfsta. Då
gr buskar ej sällsynta,
ket senare.) Även örtvege-
a om våren, innan ekarnas
lgång till solljus. Då prun-
vitt av vitsippor, än i gult
vår, än i rött av vårär-
örse. Maren se vi i stället
en väluktande underviolen,
ddbäret"), tandroten, orm-
n ("pärlgräset") o. s. v.
a hässleklockan, skogssalla-
med flera och en del gräs,
, hundäxing och hundgröe.
t ("lungört"), nu försvun-
u för kort tid sedan anträff-
n.

ed dess enstaka ekar (flera
i finna vi här ett lika mång-
are arter: knölsmörblomma
ödklint o. s. v.

h över ett dike med strätta
vandelrot, topplösa, moss-

Men ridbanans av Karl
gen. I växande grupperna
na soliga, ängsartade områ-
, björnfloka ("björnram"),
gslök, gullris, nässelklocka,
ta"), skvallerkål, gulvial
kro an ("kejsarkronan"),
svenska parker.

drilla om våren i hundratal
ingen flyger skrikande från
lla vissling, och även under
dgårdssångarens melodiska
ggglorna, under det igelkot-
assla i lövet under de gamla
den, sökande efter insekter.
å en kringstrykande räv el-

orsande kringflyter det åld-
ebuskar samt stora bestånd

av fackelros, videört ("gullspira"), syra och starrgräs. Mitt i forsen
håller om vintern den egendomliga **strömstaren** till, simmande och
dykande som en riktig simfågel.

Komma vi så till planteringen på andra sidan slottet, kunna vi ej
låta bli att lägga märke till de enorma mängder midsommarblomster,
som här blommar. Närheten till slottsträdgården visar sig i att en hel
del nu och, det är det intressantaste, även fordom odlade växter här
förvildats: jordgubbe (flera sorter), akleja ("duvblomma"), ängs-
näva, "skogs"lök och fodervallört. Med sina manshöga, grova stjäl-
kar, växande i väldiga samlingar och förekommande på många stäl-
len, är fodervallörten en av Strömsholmstraktens mest i ögonen fal-
lande växter. Iverus nämner i sin flora härifrån såsom förvildade
även: bocktörne, stormhatt ("friggevagn"), vildtulpan, hållrot, spar-
ris, spikklubba m. fl., men dessa har författaren ej kunnat återfinna,
varför de väl blott varit tillfälligt förvildade och ej kunnat acklima-
tisera sig.

Vi lämna nu slottet och gå och bese Strömsholmstraktens kanske
största ek, som står strax ö. om kanalen och har en omkrets av över
7 meter (!).

Så gå vi fram till Ladugårdssjön, om eftersommaren nästan igen-
vuxen av sjöfräken, blad- och kolvass. På ytan simma gula och vita
näckrosor, grodnate, pilblad ("pilört"), flera slags nate, härslinga
och grodpilört. **Vipornas** genomträngande vissling höres från strän-
derna, och i vassen hålla änderna till. En del av dessa stanna här vin-
tern över i den alltid öppna källa, som är belägen på sjöns botten
ej långt från Sofielund. Vid ett besök här den 26/8 1741 beskriver
Carl von Linné källan sålunda: "Strömsholms kiella war merkvärdig.
Hon ligger på sielfva Siöbotnen på 5 alnars diup; när man rör över
henne kan man nästan hissna, ty dess blå botten tycktes vara oändel.
diup. Alla växter uti henne synts helt blå, fast de äro gröna såsom
Conferva, Hottonia. Omkring henne växte Sagittaria, Dortmanna och
Subularia i myckenhet. Sielfwe wattnet i kiellan är oförliknelig klart,
rent och kalt, at man neppelig på annat ställe klarare watn kan
finna, hwilcket med en stor ådra upqväller och drifwer det andra
watnet på sidan. Ehuru härligt och klart detta wattn är, det dock
hårdtryckt, att jag intet skulle råda någon bruka detta til dagelig
dryck."

Till Linnés beskrivning kan tilläggas, att sjöfräken här grönskar
nästan hela året.

Stundom kan man få se **svanor** i sjön, och ännu händer det någon
gång, att en havsörn eller fiskgjuse förrrat sig hit för att fiska. På
de fuktiga ängarna mitt över sjön, vid Hultet, där för övrigt den
vackra brudborsten växer, är om vår och försommar ett rikt fågelliv
med morkullor, beckasiner, spovar m. m.

Vi gå nu vidare utmed stranden, som, utom av flera slags starr, kantas av kärrstjärnblomma, syra, stäkra, bitterblad ("handpeppar") och förgätmigej, över Sofielund till Herrskogen, en vacker barrskog nära gränsen till Munktorps socken.

Först passera vi Herrskogens lilla by, förtjusande belägen i en gammal lund. I ett par av stugornas nätta trädgårdstäppor, av vilka

"OXHAGEN"

Eilert foto

fröken Anna Petterssons blivit prisbelönt, odlas en del gammaldags prydnads- och kryddväxter, som man annars numera sällan ser, t. ex. kattmynta, hjärtstilla ("bonässla"), ålandsrot, poppelros, rosenkattost, krusrenfana och kyrkogårdstörel. Mellan stugorna växa ock odört, storkardborre (sällsynt) och blåhallon.

Genom några mindre lövängar med vacker ek och för övrigt bl. a. fågelbär, lönn och vildpäron, korskovall ("ängsgubbar") (såväl den vita som den röda formen pryder gräsmattorna), två slags vintergröna och nattviol, komma vi in i barrskogen, en blandskog av tall och gran. Under dem växa en mängd ektelningar men få unga tallar och granar, tydande på, att skogen, om den finge vara i fred, småningom skulle övergå till ekskog. Det är nog ekorrar, som hitsläpat de ollon, som här grott, då djuren av någon orsak ej ätit upp dem. I den synnerligen myllrika skogen växa ock en hel del ej så vanliga växter,

såsom knärot, spindelbl ("gulltopp") samt därj växande på ruttna talls var genom sitt nästan sv

Strax på andra sidan den vackra men illalukt

Gå vi nu härifrån t genom en del skarpt b s. k. Oxhage. Vegetati rik: ugglor, starar, björ fågel.

Korsande backen vid och ett om vintrarna st finkar och gräsiskor, b genom högstammig tall tallarna har en tät unde och därför myllrikare i sluttningen, ek och rön rör på markens självv ning. I själva östkant mest ek och alm, med ende av blåsippra, skelö brodd och lundgröe.

När vi slutligen kon gå vi ned på västra sida under kunna vi ej und som, i den lätta och v jer, på sophögar och u såsom ryssgubbe, dillse tunga ("munklöss"), k förekomma ej få sälls genom den, särskilt f blåeld ("blåspira"), d sandtrav, Arabis seucio

Stiga vi härefter up sidan sandtaget, få vi med alla dess vikar o bort på andra sidan s Västerut ha vi Hägg framför oss, strax väst ken med dess rika flot vars härliga lundar åtn sällsyntheter att uppvi

I vassarna kring Fr

n, utom av flera slags starr,
a, bitterblad ("handpeppar")
rrskogen, en vacker bärrskog

oy, Otjusande belägen i en
itta nådgårdstäppor, av vilka

Eilert foto

nt, odlas en del gammaldags
nars numera sällan ser, t. ex.
landsrot, poppelros, rosen-
el. I lan stugorna växa ock
hallon.

acker ek och för övrigt bl. a.
l ("ängsgubbar") (såväl den
mattorna), två slags vinter-
skog, en blandskog av tall
kteiningar men få unga tallar
n finge vara i fred, småningom
g ekorrar, som hitsläpat de
orsak ej ätit upp dem. I den
hel del ej så vanliga växter,

såsom knärot, spindelblomster, ögonljus ("skogsfru") och tallört
("gulltopp") samt därjämte alla vanliga skogsblommor. Tallörten,
växande på ruttna tallstubbar, väcker nog uppmärksamhet hos lite
var genom sitt nästan svamplika utseende.

Strax på andra sidan skogen i gränsen till Munktorps socken, växer
den vackra men illaluktande stallörten (rävblomman").

Gå vi nu härifrån tillbaka mot Stuteriet, komma vi att passera
genom en del skarpt betade och röjda ekbackar, Kungsladugårdens
s. k. Oxhage. Vegetationen är här illa åtgången, men fågelvärlden
rik: ugglor, starar, björktrastar, kajor, nötskrikor och en hel del små-
fågel.

Korsande backen vid stallarna med malört, gråbo, oxtunga m. m.
och ett om vintrarna stundom rikt fågelliv med bl. a. steglitsor, grön-
finkar och gråsiskor, bege vi oss upp på åsen och följa den däruppe
genom högstammig tallskog slingrande gångstigen. Under de höga
tallarna har en tät underskog av lövträd vuxit upp: på åsens fuktigare
och därför myllrikare östra sida mest lind och, på den torrare väst-
sluttningen, ek och rönn. Denna övergång från barr- till lövskog ber-
or på markens självgödning, tack vare att den ej utsatts för bet-
ning. I själva östkanten av åsen växer gammal högstammig skog,
mest ek och alm, med en rätt rik örtvegetation, huvudsakligen bestå-
ende av blåsippa, skelört ("svalört"), lundbräsma, grusslok, hässle-
brodd och lundgröe.

När vi slutligen komma till det stora sandtaget mitt genom åsen,
gå vi ned på västra sidan och fortsätta på vägen ned till hamnen. Här-
under kunna vi ej undgå att lägga märke till den stora mängd ogräs,
som, i den lätta och varma sandjorden, frodas utmed vägar och ka-
jer, på sophögar och upplagsplatser, Utom en hel del vanligare ogräs,
såsom ryssgubbe, dillsenap ("stillfrö"), vägsenap, åkervädd, hund-
tunga ("munklöss"), knölklocka, Salomos ljusstake och stinkkrasse
förekomma ej få sällsyntare arter, antagligen till stor del hitförda
genom den, särskilt förr, livliga kanaltrafiken: vit och gul melot,
blåeld ("blåspira"), dådra, paddfot, sandvita, Potentilla intermedia,
sandtrav, Arabis seucica o. s. v.

Stiga vi härefter upp på den del av åsen, som är kvar på andra
sidan sandtaget, få vi njuta av en härlig utsikt. Freden samt Galten,
med alla dess vikar och holmar, ligger för våra fötter och, längst
bort på andra sidan sjön, blåna Käglans sista utlöpare i Sörmland.
Västerut ha vi Haggsholmen, Sylta hage m. fl. lövdungar och rakt
framför oss, strax väster om Strömsholms station, den s. k. Jordmar-
ken med dess rika flora. Bakom den skymtar den stora ön Billingen,
vars härliga lundar åtminstone förr (enligt Iverus' flora) hade sådana
sällsyntheter att uppvisa som mistel och gulsippa.

I vassarna kring Freden och Strömsviken kvittrar den vackra säv-

sparven, en i Mälardalen ej så vanlig, om ock i senare tid mera spridd fågel. Ängarna livas av gulärlor och sädesärlor, piplärkor och vanliga lärkor samt morkullor och beckasiner, av vilka senare man dock märker föga, utom om vårvällarna, då det knispas och gnägar litet varstans ute på ängarna. I sjön kan man få se änder, sothöns och doppingar.

Fisket är av mindre vikt, ehuru platsen ligger vid Mälaren.

Förr har denna näringsgren varit mera betydande, beroende på att vattnet då ej varit så förorenat efter Kolbäcksån som nu. Laxen, den bästa fisksorten, gick på sin tid uppför strömmen. Man hade då laxdammar nedanför slottet och lär ha fått ganska rikligt med lax. Den bästa fisksort, som nu fångas såväl i sjön Freden och Strömsviken som i Kolbäcksåns mynning, är gösen. Den är förbjuden att fånga viss tid i maj, medan den leker. Gösen, som fångas med nät och ryssjor, är en läckerhet och betalas bra. Annan fisk i de nämnda Mälarvikarna är gädda, abborre, braxen, ål, asp, mört och annan blankfisk. Under hösten tages sik, som är eftersökt för sitt rena och goda kött. Laken under vintern bidrager till omväxling på matbordet. I Ladugårdssjön finnes en del sorter, därav gädda, abborre, id, braxen, lake och karp. Den sistnämnda är så till vida egendomlig, att han tycker om musik. När man spelar, kommer han upp till vattenytan för att lyssna.

Som sagt, fisken försvinner mer och mer. Fortgår det framdeles på detta sätt, kan gärna ingen försörja sig på denna näring.

Även växtligheten är rik. Utom vid Ladugårdssjön redan anmärkta vatten- och sumpväxter må här nämnas: det annars sällsynta, men här ymnigt förekommande, mer än manshöga jättegröet ("kassevian"), grenröret och ängsröret, jättestarren, vatten-, sump-, strandsenap, blomvass, sprängört och vattenmärke ("strätta"). I en liten bukt strax sydväst om landsvägsbron förekommer dessutom det ståtliga kaveldunet ("kabben"), dyborren (även kallad vattenaloë, på grund av sitt egendomliga, kaktusliknande utseende), blåsörten och dybladet ("grodmojan").

Härbredvid, vid brovaktstugan, växa några utländska videarter, bl. a. röd- och korgvide, samt en hel del avarter av dessa och hybrider med flere andra arter, allesammans enligt uppgift ursprungligen inkomna med holländsk barlastsand.

Vid Hornsund förekommer, enligt Organist Karlström i Ryttern, den ursprungligen amerikanska, på senare tid snabbt i Europa sig spridande vattenpesten. Själv har jag, nära ön Billingen, funnit den lilla vattenmossan, märkvärdig därför, att den först mot slutet av förra århundradet från utlandet införts till Sverige, anhäftande vid benen på flytande simfågel, främst sothöns och svanor. Nu har den snabbt spritt sig i Svea- och Götaland, främst i Mälartrakten.

Följa vi nu landsvägen upp på Kolbäcksåsen, på vilken utbevxna torra ängar. Här väfältmalört ("sandbunke"), banis ("bockrot"), syra m. m. I mattor av den täcka backtimj samt enstaka stånd av harmy. lika m. m. Den sistnämnda är en gammal havsstrandväxt var en havsvik och havet allt

Något längre bort på Kolloppslösa gropar i åsen, fylld ("getpors"), odon ("hundbär" i större skogskärr förekommer och kärrull.

Här ha vi visserligen sluta holmstrakten, men vi kunna gfrån Horn belägna större her av lummiga dungar. Trädgård de närmast föregående ägarr. Den nuvarande ägaren har d kulturen kanske än mer entus åter iståndsatt och så utveckl landsbygd ej torde överträffa: vid en del av slotten, sakna trädgårdsväxter i stor skala. Ekeby specialitet, torde uppg knoppssläktet (Sedum), torde "sorter" oräknade, alla samn partier.

Strax härinvid ligger Åholr till Stora Ekeby. Att behandl föra oss för långt. Den intre och P. E. Malmström, särtry turskyddsföreningens årsskri jes av Åholmens parkvakt. -

Innan jag slutar vill jag lär traktens utveckling under se har Mälaren småningom dra Strömsholmstraktens ängar c Strömsholmstrakten, utom K rade, ha täckts av lövskog. och torrare ställena och härli

om ock i senare tid mera
h sädesärlor, pipelärkor och
siner, av vilka senare man
., då det knispar och gnäg-
kai an få se änder, sot-

ligger vid Mälaren.
ra betydande, beroende på
Kolbäcksåsen som nu. Laxen,
ör smnen. Man hade då
ätt ganska rikligt med lax.
i sjön Freden och Ströms-
sen. Den är förbjuden att
lösen, som fångas med nät
ra. Annan fisk i de nämnda
l, asp, mört och annan blank-
sökt för sitt rena och goda
omväxling på matbordet. I
gädda, abborre, id, braxen,
l vida egendomlig, att han
ner han upp till vattenytan

r. Fortgår det framdeles på
i denna näring.
lugårdssjön redan anmärkt
: det annars sällsynta, men
iga jättegröet ("kassevian"),
atter sump-, strandsenap,
'sträta"). I en liten bukt
nmer dessutom det ståtliga
kallad vattenaloë, på grund
ende), blåsörten och dybla-

nå utländska videarter,
varter av dessa och hybrider
gt uppgift ursprungligen in-

ganist Karlström i Ryttern,
tid snabbt i Europa sig spri-
ön Billingen, funnit den lilla
n först mot slutet av förra
erige, anhäftande vid benen
svanor. Nu har den snabbt
Mälartrakten.

Följa vi nu landsvägen upp till Horns by, komma vi snart åter upp
på Kolbäcksåsen, på vilken utbreda sig med enstaka enar och rönnar
bevuxna torra ängar. Här växa bl. a. gul- och backklöver, gråbinka,
fältmalört ("sandbunke"), backnejlika, säfferot ("säfserot"), back-
anis ("bockrot"), syra m. m. På de torraste ställena förekomma stora
mattor av den täcka backtimjan ("backthe"), och den lilla gråfiblan
samt enstaka stånd av harmynta ("hartimjan"), kantknopp, gräsnej-
lika m. m. Den sistnämnda är egendomlig därför, att den egentligen
är en gammal havsstrandväxt, en kvarleva från den tid, då Mälaren
var en havsvik och havet alltså gick upp ända till Strömsholm.

Något längre bort på Kolbäcksåsen förekomma några större av-
loppslösa gropar i åsen, fyllda av mossar eller kärr, med skvattram
("getpors"), odon ("hundbär") och hjortron samt de annars mest
i större skogskärr förekommande rosling ("rödpor"), strängstarr
och kärrull.

Här ha vi visserligen slutat vår vandring i den egentliga Ströms-
holmstrakten, men vi kunna gärna fortsätta till den omkring 1½ km.
från Horn belägna större herrgården Stora Ekeby, vackert omgiven
av lummiga dungar. Trädgården där hade vid sekelskiftet, tack vare
de närmast föregående ägarnas uraktlåtenhet, råkat i djupt förfall.
Den nuvarande ägaren har dock, energiskt biträdd av sin för horti-
kulturen kanske än mer entusiastiska dotter, fröken Margareta Essén,
åter iståndsatt och så utvecklat densamma, att den inom länets hela
landsbygd ej torde överträffas av någon annan, ja, utom trädgårdarna
vid en del av slotten, sakna medtävlare. Här odlas såväl köks- som
trädgårdsväxter i stor skala. Ensamt de perenna prydnadsväxterna,
Ekeby specialitet, torde uppgå till flera hundra arter. Blott av fet-
knoppssläktet (Sedum), torde här finnas inemot ett par dussin arter,
"sorter" oräknade, alla sammanförda på tvenne imponerande klipp-
partier.

Strax härinvid ligger Åholmens bekanta naturpark, fordom hörande
till Stora Ekeby. Att behandla den här, skulle dock i alla hänseenden
föra oss för långt. Den intresserade hänvisas till: "Åholmen", av C.
och P. E. Malmström, särtryck ur: "Sveriges Natur", Svenska Na-
turskyddsföreningens årsskrift 1912, vilken skrift (för 25 öre) säl-
jes av Åholmens parkvakt. —

Innan jag slutar vill jag lämna en kort överblick över Strömsholms-
traktens utveckling under senare tider. Sedan forn- och medeltiden
har Mälaren småningom dragit sig tillbaka, ity att en stor del av
Strömsholmstraktens ängar då voro sjöbotten. För övrigt torde hela
Strömsholmstrakten, utom Kolbäcksåsen, där nog tallskogen domine-
rade, ha täckts av lövskog. Det var ekbackar på de högre belägna
och torrare ställena och härliga lundar av ädla lövträd (ask, alm, lind

och lönn) på de något fuktigare och mera myllrika ställena. Närmast Mälaren fanns förstås en kant av fuktiga ängar.

Dylika lövskogar funnos under bronsåldern utbredda i större delen av Svea- och Götaland, men efter den häftiga klimatförsämring, som anses ha inträffat omkring år 500 f. Kr., eller ungefär samtidigt som våra förfäder lärde känna järnet, trivdes de sämre och utträngdes till mycket stor del av granskogar. De kunde blott hålla sig kvar på genom låge och jordmån gynnade områden såsom t. ex. trakten kring Strömsholm och Kungsör samt flera Mälaröar och uddar här i länet. Strömsholmstraktens lundvegetation är sålunda bl. a. märklig därför, att den, bättre än på många andra ställen, visar, hur vårt lands vegetation såg ut under en tid, då denna var helt annorlunda, vackrare och rikare än nu.

Kanske först när Strömsholm på 1530-talet blev kungsgård började man att i högre grad odla och beta den då ännu av lundar och ängar upptagna omnejden. I någon mån torde man ock arbetat i motsatt riktning och utvidgat skogen, såsom när Karl XI lät plantera ekar på ängarna kring slottet. Dessa ekar stå, som sagt, ännu till stor del kvar. På denna tid var nog en stor del av lövskogen förvandlad till löväng, d. v. s. man hade låtit hugga träden och röja bort buskar och ris från de jämnare platserna, där man kunde slå, och kvarlämnat dem på backar och blockmarker. På detta sätt fick man på en tid, som ej kände till bruket av fleråriga vallar, hö och beten för kungsgårdens djur. Lövängarna slogos om högsommaren och betades svagt om hösten, ty man var, i motsats till nu, mycket rädd, att de skulle skadas. Genom detta brukningsätt led ej den rika lundvegetationen någon skada, den snarare gynnades genom det efter trädens och buskarnas delvisa borthuggande ökade ljusstillträdet. På detta sätt sköttes under slottets storhetstid på 1600- och början av 1700-talet alla dessa lövängar, vilka i Olof Graus "Beskrifning öfver Wästmanland" 1754 skildras på följande sätt (enligt Vestmanlands Allehandas upplaga 1904 med något moderniserad svenska): "Utsikten från slottet är åt alla håll mycket härlig — över — de sköna ängar och hagar, som synas här utomkring åt alla sidor och äro bevuxna med ekar och andra lövträd. — — — Därtill kommer ytterligare att stallstatens, till betning och bergning nyttjade ängar och holmar, äro belägna åt denna sida, såsom Hägg- och Ekholmarne, Sylta hagar, Balingen, Sandholmen, Storängen, Jordmarken och Hundängen med flere, vilka, i synnerhet de fyra förstnämnda, med sin blomstersmyckade, rika grönska och sina lummiga träd icke blott äro en tjusning för ögat, utan ock därjämte giva kungsgården och den kringliggande orten ett värde, såväl i anseende till skönhet och bördighet åt båda så stort, att det knappt kan uppskattas i penningar."

Grau tillägger längre ned, att arrendatorn av kungsladugården an-

vände "Ladugårdsängen" till o

Även av träden, de som voro des, åtminstone ekarne, som ar och därför blevo ständigt nya e höggos.

Med 1800-talet började en sättet att utnyttja lövängarna. skinen, såsom en tid förut den tydelse minskats till förmån f oekonomiska och dess hö, med förelse med de sistnämndas. D ladugården, likasom remontern: tern och insläppte kreaturen r stod i blom. Lundarne skadad betning, och å de under längs kring Hultet ävensom i vissa sprungliga vegetationen utdöd. kämpande en ojämn kamp me Nya träd kunna ej uppväxa, m tuellt uppväxande telningsar a den stå visserligen kvar, som i efter dem finnas inga ersättare

Längre än till detta stadium holm, men av förhållandena, t sig till vart det bär hän. Unge de sista trädens utdöende, har överhand över gräset. Ljunger gen har till stor del blivit en än fuktigare, sedan inga träd turligtvis, om den skötes, förb mark. Det är att hoppas, att n skiljer mellan till skog och bet av Strömsholmstraktens unde dan förödelsen, och, liksom re räddas åt eftervärlden. Väl liksom Åholmen, kunde bli va

Till slut vill jag omnämna c ligen utrotats: pestrot, spenör Orsaken torde nog till största c genom betning m. m., men, även i ohejdat och vårdslöst p

Skydda Strömsholmstrakter med någon omvårdnad, ger ri

era myllrika ställena. Närmast tiga ängar.

isåldern utbredda i större delen häftiga klimatförsämring, o f. Kr., eller ungefär samtida områden såsom t. ex. trakamt flera Mälaröar och uddar lvegetation är sålunda bl. a. nån andra ställen, visar, hur tid, denna var helt annor-

30-talet blev kungsgård började då ännu av lundar och ängar de man ock arbetat i motsatt när Karl XI lät plantera ekar stå, som sagt, ännu till en stor del av lövskogen för- låtit hugga träden och röja platserna, där man kunde slå, ockmarker. På detta sätt fick av fleråriga vallar, hö och be- a slogos om högsommaren och i motsats till nu, mycket rädd, kningsätt led ej den rika lund- re gynnades genom det efter gande ökade ljustillträdet. På etst på 1600- och början av 1700-talet "Beskrifning öfver de nde sätt (enligt Vestmanlands oderniserad svenska): "Utsik- ärlig — över — de sköna ängar åt alla sidor och äro bevuxna. Då kommer ytterligare att yttjade ängar och holmar, äro och Ekholmarne, Sylta hagar, dmarken och Hundängen med ämnda, med sin blomstersmyc- träd icke blott äro en tjusning sgården och den kringliggande skönhet och bördighet åt båda s i penningar."

datorn av kungsladugården an-

vände "Ladugårdsängen" till oxhage och även lät beta Djurgården.

Även av träden, de som voro kvar nämligen i lövängarna, skyddades, åtminstone ekarne, som användes till timmer för örlogsskeppen, och därför blevo ständigt nya ekar planterade, allt efter som de gamla höggos.

Med 1800-talet började en farlig förändring inträda beträffande sättet att utnyttja lövängarna. När lien började få vika för slätterma- skinen, såsom en tid förut den mer eller mindre naturliga ängens betydelse minskats till förmån för hårdvallens, blevo även lövängarna oekonomiska och dess hö, med rätt, ansett för mindervärdigt i jämförelse med de sistnämndas. Då därjämte kreaturens antal vid kungs- ladugården, likasom remonternas, steg, började man upphöra med slät- tern och insläppte kreaturen redan på försommaren, då växtligheten stod i blom. Lundarne skadades nu illa genom kreaturens tramp och betning, och å de under längsta tiden betade hagarna, såsom å dem kring Hultet ävensom i vissa delar av Sylta hagar, är hela den ur- sprungliga vegetationen utdöd. I stället växer där endast magert gräs, kämpande en ojämnhet med den sig allt mer utbredande mossan. Nya träd kunna ej uppväxa, marken är för mager och torr, och eventuellt uppväxande telningar avbitas och nedtrampas. De gamla trä- den stå visserligen kvar, som minnen av en förgången härlighet, men efter dem finnas inga ersättare.

Längre än till detta stadium har ej utvecklingen nått här i Ströms- holm, men av förhållandena, t. ex. i grannsocknarna, kan man gissa sig till vart det bär hän. Ungefär samtidigt med, men ej på grund av de sista trädens utdöende, har, på alla torrare ställen, mossan tagit överhand över gräset. Ljungens frön gro däri, och den forna lövsko- gen har till stor del blivit en öde hed. Den övriga, fuktigare delen, än fuktigare, sedan inga träd mer dränera marken, kan däremot nat- urligtvis, om den skötes, förbli vad den varit: en god äng och betes- mark. Det är att hoppas, att med den moderna vallkulturen, som noga skiljer mellan till skog och bete lämplig mark, åtminstone en stor del av Strömsholmstraktens underbara lundar måtte kunna räddas un- dan förödelsen, och, liksom redan de närmast slottet belägna, kunna räddas åt eftervärlden. Vål vore ock, om någon mindre del därav, liksom Åholmen, kunde bli en helt och hållet skyddad naturpark.

Till slut vill jag omnämna de växter, som sedan Iverus' tid antag- ligen utrotats: pestrot, spenört, vårsallat och alla de förutnämnda. Orsaken torde nog till största delen vara att söka i lundarnas utarmare genom betning m. m., men, åtminstone beträffande myskmadran, även i ohejdat och vårdslöst plockande.

Skydda Strömsholmstraktens växtvärld! Den är ett kapital, som med någon omvårdnad, ger rik ränta!

NÅGRA DRAG UR FÅGELLIVET I STRÖMSHOLM

Såsom en värdig avslutning på sin stolta färd genom leende och fagra trakter förenar Kolbäcksån vid Strömsholm sitt vatten med Mälarens och bildar där de öar, som med sin underbara vegetation ge ett mäktigt inslag åt den för övrigt vackra natur, som är för Strömsholm säregen.

Öarne där i strömmen med sina snår och buskager äro ett kärt tillhåll för småfåglar, men även större fåglar, såsom änder reda där gärna bo under någon buske.

Den nedersta av de tre öar, som strömmen kringflyter, är väl ej så vacker som de båda andra, men för skedanden, som har sitt bo däruppe bland tuvorna, är den ett underbart rike.

Åt sjösidan, där vattnet är grunt, och där bladvass och fräken skydda för alla obehöriga blickar, är det en ypperlig betesplats för en and. — Ofta ser man även något *svanpar* med förkärlek hålla till här, och är det på eftersommaren eller någon gång, sedan äggen äro kläckta, så kan det hända, att man ser dem åtföljda av en lång rad små gråa duntottar, som pipande följa sina föräldrar i kölvattnet.

En dag i april, då Mälaren håller på att skaka av sig sitt frusna täcke, komma de första *svanorna* till Freden.

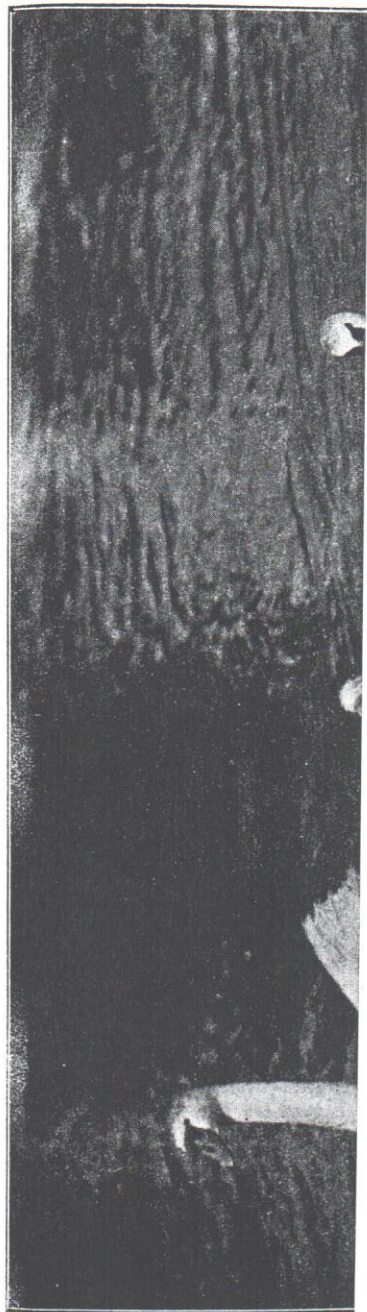
Är från år söka de sig med osviklig trohet åter till sina gamla boplatser bland Fredens vassar.

I någon lämplig rugge, som är tät nog att skydda honan under den tid av 5—6 veckor, som åtgår att få ungarne ur äggen, reda de sig där sitt stora bo, och byggandet därav påbörjas omedelbart, sedan isen släppt sitt tag om stränderna.

Finnes det gamla boet kvar, så bättra de väl på detta en smula med vass, som de bita av och kasta upp på bokanten, och som honan sedan ordnar, såsom hon vill ha det, och plattar till med sin tyngd.

En dag i maj ligger så svanmor där på sin upphöjda plats och ruvar sina sex smutsgröna ägg, medan hannen håller vakt i närheten. — Runt omkring skrika sothöns och doppingar vid sina reden, men de akta sig visligen för att komma allt för nära svanboet vid sina utfärder i grannskapet, ty av erfarenhet veta de väl, att det duger inte alls att komma in på svanens område.

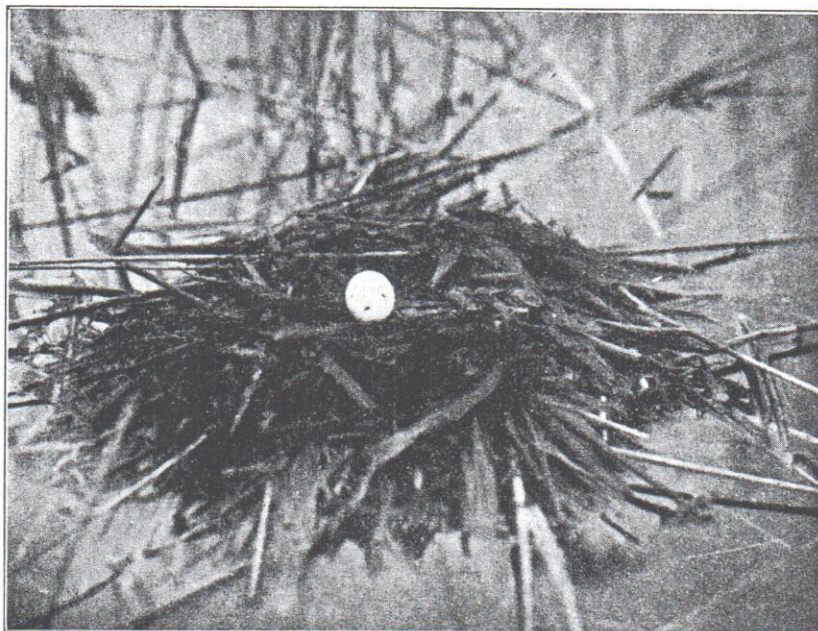
Då kan det nämligen hända, att de upptäcka en stor vit fågel, som med halsen bakåtböjd så att den bildar ett S, med kraftiga simtag kommer farande för att angripa inkräktarne, som nog göra klokt i att kvickt komma undan, ty svanen är en stark fågel, och han är mycket medveten därom.

Något att frukta från de andra fåglarne i vassen har därför svanen ej. Han är den starkaste av dem och regerar i sitt rike med oinskränkt makt.

Några egentliga fiender har han därför icke, om man undantager människan med sina skjutvapen.

Numera har det dock gått in i folks medvetande, att denna kungligt

SKÄGGDOPPINGENS EGENDOMLIGA FLYTANDE BO *Eilert foto*

stolta fågel, som är en prydnad för våra insjöar, bör av varje rätttänkande människa på allt sätt skyddas.

Lagligt skyddad hela året om är han också i en del av våra insjöar, däribland Mälaren och Hjälmaren, och önskvärt vore, om detta skydd snart nog komme att omfatta hela landet.

Den art av svan, som häckar vid Strömsholm, är **knölsvanen**, vilken till sin byggnad är starkare än sångsvanen.

Den senare gästar endast någon gång om våranne helt flyktigt våra vatten på sin färd till de nordliga delarne av landet.

Ät sjösidan, där den stora vassruggen glesnar, och där det endast är några få meter till öppet vatten, hade ett par **skäggdoppingar** rätt sig sitt konstlösa bo.

För sjöfararen, som hvarje morgon vittjade sin en samling halvtruten vass ihop i en hög. Det var också på vattenytan, endast genom boet, hindrat från att följa.

Grova vassrör, som flö underrede och blivit lagda i de smalare rören och till. När den på sådant sätt stor för att bära fågelns sittning.

Det var så jag fann färd ditåt. — På långt vande honan, som, ananväl övertäckt sina ägg med

Du kloka lilla fågel, du gott förvar, annars hade visste, att ditt redes likt skyddande förklädnad för

Till och med kråkans täcka, var dina ägg voro

Endast den, som var i hövde ej leta förgäves.

Att täcka över sina ägg en bland de egenheter, som larne utefter våra stränder

Han har även flera a. Då vi äro vana vid, att vi nalkas, så föredraget för att sedan komma upp ett tjugotal meter från

Han är ej heller vidvången med sina korta v i farten, men hans rätta

Då han förföljes, kan i det längsta söka han

Hela hans kropp är o De kraftigt utvecklade

honom till en duktig si Den art av dopping, som

holm, är skäggdoppinge. Sitt namn har han fått likt ett skägg omsluter

larne i vassen har därför sva-
och regerar i sitt rike med oin-
rför icke, om man undantager
med unde, att denna kungligt

FLY ANDE BO Eilert foto

åra insjöar, bör av varje rätt-
s.
ock en del av våra insjöar,
önskvärt vore, om detta skydd
let.
trömsholm, är knölsvanen, vil-
ngsvanen.
g om vårarne helt flyktigt våra
ne av landet.
en glesnar, och där det endast
de ett par skäggdoppingar rett

För sjöfararen, som hade sina turer däråt och för fiskaren, som varje morgon vittjade sina ryssjor i närheten, såg boet ut såsom en samling halvrudden vass sedan fjolåret, vilken legat och drivit ihop i en hög. Det var dock doppingens rede, som låg där och flöt på vattenytan, endast genom några vassrör, som stucko upp genom boet, hindrat från att följa med vågorna.

Grova vassrör, som flutit omkring i närheten, hade använts såsom underrede och blivit lagda kors och tvärs, bindande varandra, medan de smalare rören och till sist bladvass bildade överdelen av redet. När den på sådant sätt sammandragna vasshögen blivit tillräckligt stor för att bära fågelns egen tyngd, var boet fördigt att tagas i besittning.

Det var så jag fann det tidigt en vårmorgon, då jag hade min färd ditåt. — På långt håll hade jag blivit observerad av den ruvande honan, som, anande fara, kvickt simmade undan, sedan hon väl övertäckt sina ägg med rutten bladvass.

Du kloka lilla fågel, du var säker på, att dina skatter lågo där i gott förvar, annars hade du nog ej så tryggt farit dina färde. Du visste, att ditt redes likhet med den övriga vassen skulle utgöra en skyddande förklädning för alla spejande blickar.

Till och med kråkans snikna ögon skulle ej vara i stånd att upptäcka, var dina ägg voro gömda.

Endast den, som var beredd på att finna ditt bo där i vassen, behövde ej leta förgäves.

Att täcka över sina ägg så, att de ej synas, då fara är för handen, är en bland de egenheter, som särskiljer doppingen från de andra fåglarne utefter våra stränder.

Han har även flera andra sådana egenheter.

Då vi äro vana vid, att de fåglar, som undfly oss, flyga sin väg, då vi nalkas, så föredrager doppingen att dykande försvinna i djupet för att sedan komma upp på ett ställe, där vi minst ana det, i regel ett tjugotal meter från den plats, där han dök ned.

Han är ej heller vidare lämplig för flykt. Visserligen flyger doppingen med sina korta vingar länge och uthålligt, då han väl kommit i farten, men hans rätta element är dock vattnet.

Då han förföljes, kan han drivas till att använda sina vingar, men i det längsta söker han undkomma genom att dyka.

Hela hans kropp är också skapad för detta ändamål.

De kraftigt utvecklade och långt bakut sittande simfötterna göra honom till en duktig simmare.

Den art av dopping, som så ymnigt finnes i vassarne kring Strömsholm, är skäggdoppingen.

Sitt namn har han fått genom den krage av silkeslena fjädrar, som likt ett skägg omsluter huvudet.

Doppingen häckar allmänt såväl i Ladugårdssjön som i Freden och i Hammarviken. Gärna slår han sig tillsammans till två eller flera par, som bygga sina bon i varandras närhet.

Utanför Fiholm påträffade jag en sommar en koloni om 18 bon på en strandremsa om 100 meter.

I Hammarviken häcka i regel 5—6 par varje sommar.

På sina halvrudda vasshögar ligga då doppingarne och ruva sina ägg, som till antalet variera mellan ett till fem stycken.

Ruvningen sköter väl i regel honan om, fastän hannen någon gång byter av henne.

En solig dag kunna de dock vara borta från boet i flera timmar, väl vetande, att det rudda underlag, som äggen hava, av solens värme sättes i jäsning och alstrar den temperatur, som är så nödvändig för det liv, som håller på att spira upp inne i dem.

* *

*

Rör man någon gång en dag i skymningen på sjön Freden, eller tager man sig en promenad utefter vägen till Strömsvik, kan man, om turen är god, få höra *storspovens* flöjttoner ljuda i egendomliga variationer någonstades bortefter sjöstranden.

De flesta veta ej, vad det är för en fågel, som drillar så vackert, och mången tager honom för en beckasin, isynnerhet då han anande fara utstöter sitt varningsrop till sin maka, som ligger där nere bland tuvorna och håller äggen varma.

Vill det sig väl, kan man få se spoven slå ned där bland tuvorna, och har man goda ögon, kan man kanske se honom, där han går på sina långa ben och då och då sticker sin decimeterlånga näbb ned i gyttjan efter något kryp.

Men det tarvas, att synen är god, ty storspoven är en bland de skyggaste av alla svenska fåglar och slår just inte ned i någon omedelbar närhet av människan.

Vill man studera denna ädla fågel, gör man klokast i att gömma sig väl eller ock, utrustad med en god kikare, iakttaga honom på tillbörligt avstånd.

Det var så jag under mången timme haft honom i mitt sällskap och kastat några indiskreta blickar in i hans familjeliv.

Mitt emot "Hultet" utsticker i sjön den udde, som spovarna älskat sedan långa tider tillbaka.

Där hade ett par spovar rätt sig sitt bo på en torr tuva.

Runt omkring funnos hundratals likadana tuvor, som var för sig skulle passa för en spov att reda sitt bo uppå.

Mellan dem var marken slipprig och vattendränkt, så att det tar-

vades spovens långa ben för en spov att gå där ock så gått där i flera år krypen hälst höllo till.

Då och då tittar han ut av och an kastar han en meter ifrån och ruvar sin

Så kliver han upp på en sina fjädrar, allt under blickar på omgivningen.

Spoven är alltid den vara vaksam.

Spovhonan ser med sin hennes make står, och hon står så där högt, där han

Hannen har nu slutat åt sjöstranden.

Där ute på sjön rör en

Spoven har upptäckt vassrugge och gör sig be fara, som hotar.

Han slår några lovar att vara iakttagen fortsät

Ängslig har spovhonan så ljuda hans glada flö står hon, att all fara är

Sådan är storspoven. tid faran och låter aldrig

Sitt lugn bibehåller han uppmärksamheten på sig.

Då kan han i all hast bli vingarna efter sig, ådra

En skadad fågel är ju följd.

Men spoven är ej ska med klagande läten från den så långt bort från u han sig med ens upp i r följare.

Strömsholm med sina för storspoven. Där finns ningsvärt, då han ej jus

På ovan beskrivna ud på Strömsholmssidan lil

adugårdssjön som i Freden tillsammans till två eller flera het.

ommar en koloni om 18 bon

ar va sommar.

å doppingarne och ruva sina till fem stycken.

m, fastän hannen någon gång

rtar en boet i flera timmar, som igen hava, av solens temperatur, som är så nödvän- upp inne i dem.

*

ningen på sjön Freden, eller gen till Strömsvik, kan man, lönjtoner ljuda i egendomliga unden.

fågel, som drillar så vackert, sin, isynnerhet då han anande ka, som ligger där nere bland

slå ned där bland tuvorna, och e honom, där han går på sina meter-långa näbb ned i gyttjan

y storspoven är en bland de är just inte ned i någon ome-

gör man klokast i att gömma d k e, iakttaga honom på

e haft honom i mitt sällskap i hans familjeliv.

en udde, som spovarna älskat

o på en torr tuva.

adana tuvor, som var för sig uppå.

vattendränkt, så att det tar-

vades spovens långa ben för att kunna gå där. Det var ett paradiset för en spov att gå där och plocka småkryp i gyttjan. — Han hade också gått där i flera år förut, så han visste så väl, var de flesta krypen hälsat höllo till.

Då och då tittar han upp över tuvorna för att överblicka nejden, av och an kastar han en öm blick på sin maka, som ligger där några meter ifrån och ruvar sina fyra ägg.

Så kliver han upp på en tuva, högre än de andra, och börjar putsa sina fjädrar, allt under det han gång på gång kastar forskande blickar på omgivningen.

Spoven är alltid den försiktiga fågeln, som aldrig uraktlåter att vara vaksam.

Spovhonan ser med sina kloka ögon hela tiden åt det håll, där hennes make står, och hon känner sig så förunderligt trygg, då han står så där högt, där han kan iakttaga, om någon fara är å färde.

Hannen har nu slutat att putsa sina fjädrar och spejar ihållande ned åt sjöstranden.

Där ute på sjön rör en gammal man i sin ekstock.

Spoven har upptäckt honom, just som han kom fram bakom en vassrugge och gör sig beredd att undersöka, om det kan vara någon fara, som hotar.

Han slår några lovar ned över sjön, där gubben obekymrad av att vara iakttagen fortsätter sin rodd.

Ängslig har spovhonan hela tiden följt sin make med blicken, men så ljuda hans glada flöjttoner där nere vid sjön, och strax förstår hon, att all fara är överstånden, och hon vågar räta på sig igen.

Sådan är storspoven. Försiktig till ytterlighet, undersöker han alltid faran och låter aldrig överrumpla sig.

Sitt lugn bibehåller han i det längsta och förstår att med list draga uppmärksamheten på sig, om ungarna finnas i närheten.

Då kan han i all hast bli en hjälplöst vingbruten fågel, som, släpande vingarna efter sig, ådrager sig fiendens intresse.

En skadad fågel är ju i regel ett lätt byte och blir därför först förföljd.

Men spoven är ej skadad, han endast låtsar vara det och hoppar med klagande läten från tuva till tuva, till dess att han lockat fienden så långt bort från ungarna, att ingen fara föreligger. Då svingar han sig med ens upp i rymden mitt för näsan på sin förvånade förföljare.

Strömsholm med sina sumpiga sjöstränder är ett utmärkt tillhåll för storspoven. Där finnes han också rätt ymnigt, vilket är anmärkningsvärt, då han ej just är så vidare allmän.

På ovan beskrivna udde häckade i fjol tre-fyra par, utefter Freden på Strömsholmssidan lika många. Utanför Strömsviksgården torde

även några hava rätt sig sina bon, så även i sumpmarkerna nedanför järnvägsstationen.

Där finnes också den lustiga *vipan* med sin plym i hatten.

När man ser henne spatsera där bland tuvorna, egenkär och kokett i sina rörelser, har man svårt att tro, att hon är den skrikhals, som hon i verkligheten är.

Men kom henne tillräckligt nära — vips är hon i luften med sitt skrik, som sätter fart på alla de vipor, som finnas i närheten, och sedan skrikes det och väsnas omkring en, så att man står där helt häpen och frågar sig själv, vad man gjort för illa.

Är man jägare, bör man passa sig för viporna, och är man fågelfotograf, går det inte alls, ty de varna med sitt skrik allt vad liv finns på långa sträckor.

Deras list och djärvhet, när fara hotar, överträffar till och med spovens. Jag har iakttagit hundar, som givit sig ut på gården, där viporna hållit till, och sett dem bliva grundligt lurade, då de försökt att komma åt någon av de vipor, som flögo i lovar en meter från deras gap. Jag har sett viporna hetsa hunden till det yttersta genom att flyga honom så nära, att det mången gång sett ut, som skulle det sluta illa, men alltid klarade de sig genom sin fenomenala flygkonst.

Deras skicklighet såsom flygare torde väl knappast överträffas av våra vanligaste fåglar, om man undantager svalorna.

Med sina stora vingar behärska viporna fullständigt luften, och kråkan blir angripen från alla möjliga håll, då hon försöker att stjäla de fyra gröna vipäggen.

Kråkan försöker visserligen att försvara sig, men hon är för ovig i sina rörelser och blir så förbryllad av alla angrepp, att hon snart finner för gott att ge sig i väg.

Viporna reda sina bon på marken, och äggens likhet med gräset gör det nästan omöjligt att upptäcka, var redet finnes.

I Ladugårdssjön finnes en källa, som ej ens den starkaste vinter förmår att hålla tillfrusen.

Om hösten, då alla andra vatten frysa till, samlas vid denna källa hundratals av de *änder*, som under sommaren växt upp i Strömsholms omgivningar. Det är endast *gräsänder*, som på denna plats söka utvaka den långa, trista vintertiden, för att när våren kommer, återigen sprida sig utefter alla vatten och leta rätt på lämpliga platser för sina balar.

I vårknoppningen kan man därför helt oförmodat stöta på en uppflygande andhona, som har sitt bo under någon buske i närheten.

I de flesta fall lägga änderna sina ägg ej långt från vatten, men någon gång kan det dock hända, att man påträffar dem hundratals meter från närmaste vattendrag.

I likhet med de flesta andra fåglar söka de ut en plats, där omgiv-

ningen är så lik deras e öga för att upptäcka dem

Det vanligaste är dock med sitt uppflygande røj

En andbale med sina i en oberörd, när man för

SPEJANDE ANDHANE

Jag har nu i all kortl en på sitt sätt, bidraga som är så nära förbund såsom avslutning på n varje vinter gästar vå

Denna egenartade lil som en dopping och e ger att besöka våra va rit sin kos.

När kölden kommit

även i sumpmarkerna nedanför
med sin plym i hatten.

land tuvorna, egenkär och ko-
t tro, att hon är den skrikhals,

- vi är hon i luften med sitt
or, som finnas i närheten, och
g en, så att man står där helt
gjort för illa.

g för viporna, och är man få-
arna med sitt skrik allt vad liv

hotar, överträffar till och med
om givit sig ut på gården, där
grundligt lurade, då de försökt
n flögo i lovar en meter från
hunden till det yttersta genom
en gång sett ut, som skulle det
nom sin fenomenala flygkonst.
de väl knappast överträffas av
ager svalorna.

na fullständigt luften, och krå-
täll, då hon försöker att stjäla

svara sig, men hon är för ovig
av alla angrepp, att hon snart

och äggens likhet med gräset
var det finnes.

om c, ens den starkaste vinter

ysa till, samlas vid denna källa
ommaren växt upp i Ströms-
äsänder, som på denna plats
len, att när våren kommer,
och leta rätt på lämpliga plat-

elt oförmodat stöta på en upp-
ler någon buske i närheten.

ägg ej långt från vatten, men
man påträffar dem hundratals

söka de ut en plats, där omgiv-

ningen är så lik deras egen fjäderskrud, att det fordras ett skarpt
öga för att upptäcka dem.

Det vanligaste är dock, att man ej alls upptäcker dem, förrän de
med sitt uppflygande röja, var deras bo är gömt.

En andbale med sina 10 till 18 ägg är en vacker syn, som ej lämnar
en oberörd, när man första gången ser den.

* * *

SPEJANDE ANDHANE

Eilert foto

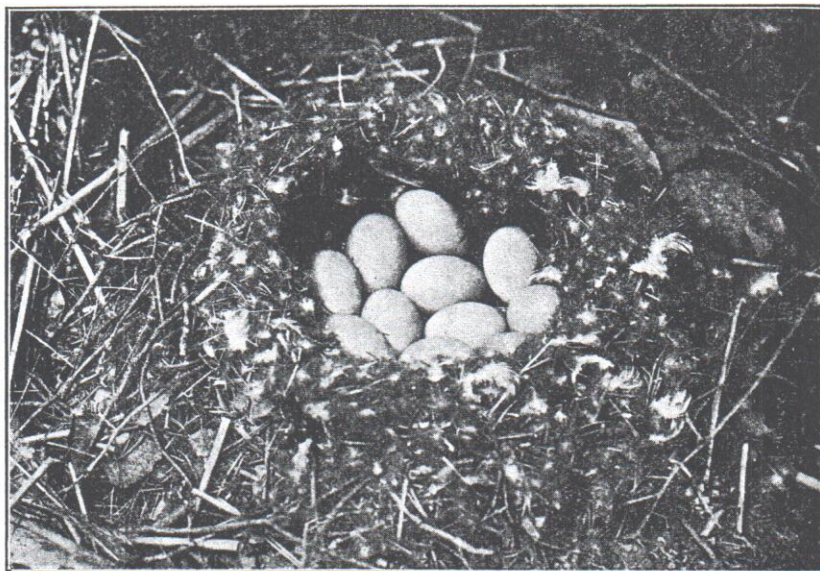
Jag har nu i all korthet beskrivit några av de fåglar, som, var och
en på sitt sätt, bidraga till att ge liv och rörelse åt den vackra natur,
som är så nära förbunden med Strömsholm, och jag önskar endast nu
såsom avslutning på min uppsats framhålla ännu en fågelart, som
varje vinter gästar våra trakter, nämligen **strömstaren**.

Denna egenartade lilla fågel, som simmar såsom en and och dyker
som en dopping och ej är stort större än en knuten näve, föredra-
ger att besöka våra vatten vid en tidpunkt, då alla andra fåglar fa-
rit sin kos.

När kölden kommit på allvar, och strömmen tillfrusit så långt, att

endast en rännil finnes kvar, då kommer strömstaren för att pröva sin duglighet såsom simfågel i den strida forsen.

Aldrig skall jag upphöra att förvåna mig över den djärvhet, som utmärker denna fågel, då han kommer flygande med korta, snabba vingslag och så med ens kastar sig mitt i den värsta strömmen och försvinner för att om en kort stund komma upp på samma ställe och fortsätta sin flykt.

ETT ANDBO ÄR EN VACKER SYN

Eilert foto

Hur han förmår att motstå vattenmassans tryck, där han kravlar sig fram på botten, är för mig en gåta.

Du svarta lilla fågel med det vita bröstet, varifrån har du fått denna din äventyrslystnad och denna din kärlek till det våta elementet?

Småfåglarna, vilka äro dina släktingar, hava ej kunnat lämna dig något sådant i arv.

Är du månne en länk i evolutionens långa kedja, och hur komma dina efterkommande i en avlägsen framtid att se ut? —

INLOPPET TILL S

STRÖM

Strömsholm ligger skald sjunger: "dens sjöar, Hell sende öar".

Sjön, som är domtima varit my

Så säger Grauren, som vattnar stora fält och ry och ängar". Vi lågt, knappast ett täcktes av Mälar viktig förbindelse domen på öar, för större vatten. M va båtar, allra fö ännu i dag bär d De första männ manbundna stoc utefter sjöstränd